

ISPRĂVNICATELE STRĂINILOR DIN VALAHIA

Dr. Gheorghe Gârdu

În studiul nostru despre „Sloboziile din Gorj”, publicat în Litua nr.3/1986, p. 199 și cel despre „Satele și Bisericile sloboziilor din Valahia”, publicat în „Mitropolia Olteniei” nr. 2/1989, p. 67, arătam că în anul 1776, domnitorul Alexandru Ipsilanti a înființat două isprăvnicate, unul în Valahia Mare, la București și altul în Valahia Mică, la Craiova, care se numea „isprăvnicatul de Ungureni”. Ele aveau să se ocupe de organizarea în slobozii a românilor veniți din Transilvania, care doreau să se stabilească definitiv în Țara Românească. Ei aveau o administrație separată de cea a pământenilor, ispravnici, zapcii și pârcălabi proprii. Plăteau birul pe cap, nu în cislă ci direct către ispravnicul lor, fiind judecați de acesta iar nu de ispravnicul județului.

În timpul ocupației Țării Românești de către austrieci în anii 1789-1790, aceste isprăvnicate au fost desființate, fiind reînființate în anul 1813, sub domnia lui Ioan Vodă Caragea, dar tot el le-a desființat în septembrie 1818. Nu a trecut mult timp și ele au fost reînființate de Alexandru Șuțu, care a întărit anaforeaua divanului din 1819, însă de acum ispravnicatele nu se vor mai numi ca în trecut, ci cei doi dregători s-au numit ispravnici ai străinilor, deoarece în categoria beneficiarilor intrau în afară de românii transilvăneni și alți străini ca de exemplu, bulgarii și sârbii de peste Dunăre. Aceste isprăvnicate ale străinilor au funcționat până la 1 iulie 1831, când sloboziile au fost desființate prin prevederile Regulamentului Organic, familiile acestora trecând în rândul pământenilor.

În primul nostru studiu am prezentat ca anexe și catastihe de

străini veniți de peste hotare în 1814. De asemenea, în text am menționat că după anul 1819 găsim o evidență mai completă a acestora, cu denumirea fiecărei slobozii, cu numele familiilor și dajdia acestora, înscrise în câte un catastih întocmit pe tetranimii d către Isprăvnicatul din Valahia mare, pe cele 12 județe de dincoace de Olt și de către cel din Valahia Mică, pentru cele 5 județe de dincolo de Olt. În text am făcut, pentru sloboziile din Gorj, o descriere a lor, pe așezare geografică, notând numele familiilor ce apar mai frecvent în fiecare. Pentru anul 1819 am dat însă o situație mai mult statistică, deși există un catastih de numele străinilor ce s-au găsit în ființă, făcut cu ocazia așezământului ce s-a întocmit la reînființarea lor, din porunca lui Alexandru Șutu vodă, adică atunci când s-a atribuit numirea de Isprăvnicat al Străinilor, sfera de cuprindere fiind lărgită la toți cei veniți de peste hotare (Anexa 1).

De subliniat că în decembrie 1818 s-a făcut un extract de lude pe hotarele pământene, comparativ cu cele din 1819 în care sunt înșirate numai numirea satelor pământene, cu numărul ludelor lor, pe plăși și separat cu ludele străinilor pe sate. Cercetătorii interesați de satele pământene le pot consulta la Arhivele Naționale București, fondul administrative vechi, dosar 220 AP I 1819, p. 476.

În continuare vom prezenta situația străinilor găsiți în ființă la așezământul ce li s-a făcut în ianuarie 1819, pe sloboziile din Gorj, urmând ca în alte numere ale acestei reviste să prezentăm integral familiile din slobozii înscrise în unele tetranimii următoare până la desființare în iunie 1831.

Socotesc folositoare publicarea acestor date pentru monografiile satelor unde aceștia s-au așezat și prin compararea lor cu alte date, să dovedim existența poporului român pe tot teritoriul locuit de strămoșii noștri daco-romani. Precizările fugitive în monografiile satelor din Gorj, în care se subliniază că locuitorii sunt veniți de peste munte sau anumite familii din unele sate sunt venite din Ardeal le considerăm formale și contrazise de datele existente în catastrofe sau în diferite catagrafii, în special la Arhivele Naționale București. (La fondul administrative vechi

dosarele nr. 187/1820-1828, 4046, 4857/1830 și vistiria, dosar 52/1830).

Ar fi necesară o comparație între numele familiilor din aceste catastihe și familiile ce azi locuiesc în satul investigat. De asemenea este utilă o extindere a acestei comparații cu alte date statistice și catagrafii mai vechi și în special cu situația întocmită de Dupont la 1827 (Arhivele Naționale București, rola Austria 102). Se va observa că unele familii venite din Transilvania după 1814, figurează și în evidența din 1727, ceea ce înseamnă că stăpânirea străină a despărțit vremelnic teritoriile Transilvaniei de Țara Românească, dar n-a putut înlătura etnia noastră națională, ce a locuit de mii de ani pe teritoriile strămoșilor noștri daco-romani (În acest sens recomandăm și studierea „Ungurimea în Țara Românească” de Mihai Chiriță, din Litua nr. VII/1997, p. 350). Pentru a se vedea modul cum s-a primit de slobozenii înființarea Isprăvnicatului străinilor, anexăm o adresă a acestuia, din februarie 1830 către Departamentul din lăuntru, anexa 2. Totodată, anexa a 3-a, ce ne indică modul de lucru între vistirie și Isprăvnicatul străinilor.

Anexa1

1819 Ian. Gorjii

Catastih de numele tuturor streinilor acestui județ care s-au găsit ființă acum la așezământul ce li s-au făcut, cum arată:

6. Crazna striini

Gheorghe Ungureanu

Pavel Ceocescu, închis

la temniță, Craiova

Nicolae sin Gheorghe

Ion Căzăneanu (?)

Stanciul sin Dinu

6 familii

36, Valea Mare
Dumitru Glăvan
Pavel Vasile Gheorghe Zar (?)
Sandu Jugănaru
Radul Nădrag
Dumitru Nădrag
Ianos Cojocar, ce au fost slujitor
Ion Zaharia
Gheorghe Nădrag Furiș
Ion Ungureanu
Barbul firizea, surpat
Ion Barbul
Matei Lunea
Gheorghe Fitejanu
Mihai Hold
Pătru Vulpe
Ion Rădulea pârcălab
Gheorghe Andrei
Luțea Mănulescul
Stănilă Andrei
Luca Văduva
Păuna săraca
Zmaranda săraca
Brândușa săraca
Dumitra săraca
Ion Cătăliții
Mihai Piroiu ot Frățești
Dumitru Mihail Băroiu
Ion Stoichici
Ivan Vitejescu
Ianoș Vătiu
Gheorghe Neamțul, holteiu

Constantin metehul nevârstnic

Danciul Nădrag

Ion Ianoș Cojocar

Ștefan Zaharia

36 familii

17. Tismana, streini, însă:

Tudor Dascălu

Onea Brașoveanu

Ianăș Viciobeanu Iacob

Ștefan Ciobanu Căteanu

Cost. Văcar ce i zic și

Botoșeneanu

Oprea Burtea

Samoil Ungureanu Nițulescu

Iacov Cârциumaru

Gavril Lăcătușul ce erea de Preajba

Dragan Ungureanu

Apostol Ungureanu Beche

Ianoș Băpău, nevârstnic

Marcu Băbățanu

Ilie Văduvoiu

Pătru Cătănuță ce șade la Părău

Samoil ot Celei

17familii

3. Vânăta, streini, însă:

Oprea Glăcimbu

Ion Stănuță

Ion Zănar

3 familii

7. Dobrița, streini, însă:

Naniu Rădăliu

Ion sin Măcău Rădăliu

Toader Cocălea Biroiu
 Dumitru Ungureanu zis
 Vâlceanu ot Susani Frățești
 Lăpădat sin Popa Nicolae
 Ot Bîlțișoara
 Pătru Ungureanu ot Ruia (?)
 Constandin sin Toader
 7 familii
 Ot Bîlțișoara
 Pătru Ungureanu ot Ruia (?)
 Constandin sin Toader
 7 familii
 5. Telești, strini, însă:
 Constantin Roman
 Stoica brat ego
 Ghiorghe Flămîndu
 Mihai Ungureanu ot Hobița
 Eva Văduva
 5 familii
 46. Stănești-Ungurenii vechi.
 Ion Neamțul
 Toader Brașoveanu
 Ion Colmeș
 Mitu Ungureanu Ardeleanu
 Pavel Poenaru
 Pavel Cârțoiu ce i zic și
 Vasăescul
 Oprea Brașoveanu
 Vasile Ardeleanu ce i zic și Mititelu
 Grigore al Iovănesei
 Simion Tăncă
 Ion Vinețanu

Pătru Vinățanu
Radu holtei sin Stan Neagul
Pătru Tâncă
Ion Neagul
Pătru Măghirea
Pătru dulgheru cel mic
Pătru Vlădău
Ion Buzan
Luica Tâncă uncheșu
Ștefan Ciolea
Pătru Buză
Luca Pipoși
Pătru Pipoși
Ion Ciorîca
Ștefan Vlădău
Constantin Danciul
Pătru Danciul
Avram Olaru
Ion Rusul
Dațul Semeinul (?)
Gheorghe Ungureanu ot...?
Adam Ungureanu
Nicolae Negureanu
Ioana văduva cu fii ei
Cărțica văduva
Dan Pele
Nasta Văduva
Ana văduva
Marin Munteanu
Florea Ciociuruia
Stana Cărenița
Ancuța Bucureasa

Maria Negăroaia

Maria Androia

Ion David

Pătru Ciulav, pîrcălab

46 familii

19. Stăneștii, streinii, însă:

Toader Orz

Savul Baltă ce-i zic și

Săvulescu

Dumitru Ciomu (?)

Matei Galbinu Cioranu

Ianoș Băroiu

Amzul Tita bătrînul

Pavel sin Amzul

Mihail Perdar

Gheorghe Săvulescu

Ion Buroiu ce-i zic și

Poenaru

Pavel Magheru

Pătru Ciurea

Lazăr Ungureanu

Dan Simeon

Ion Șofronie

Ile Ciocan

Ion Drăgoi

Mihai Opriș

Mihai Vargă nemernic

19 familii

27. Slobozia, Prejba, (sic)

Ion Mălăescul ce au fost

slujitor

Dan Mălăescu

Siu Cuteanu
Ion Luca Cuteanu
Ion Coteanu Doianu
Vasile Doianu
Ene Ungureanu
Golceanu Gheorghe sin Bucur
Radu Ciocăzanu sin Nicolae
Moian Ungureanu
Matei Pută
Ion Ungureanu Boianu
Maria Ungureanu
Onea Surdul Damian
Mihu Ungureanu
Ion Bordocă
Pătru Mălăescu
Irimia Răvoldea
Simeon Răvoldea
Ion Cocolan
Dinu Luca
Ioana văduva
Ana văduva
Silimia văduva
27 familii

9. Rovinari i Roșia, streini, înșă:

Manolea Albul
Pobreață ot Rovinari
Moisă Ungureanu
Danciu Ungureanu
Mitul Dănilă
Florea Goguță
Mihai Dață
Florea Dață

Florea Hertău

9 familii

6. Vărsăturile, streini, însă:

Constantin Comănescu, pîrcălab

Dan Şomoi

Coman Ardeleanu

Samoilă Ungureanu

David Ungureanu

Adam Ungureanu

6 familii

25. Slobozia, Bengeşti, însă:

Ion Ţorac

Ion Frusia

Gheorghe Drăgan

Toma Lupulescu

Pătru omec Drăgan

Grigore Surdu

Gheorghe Chiriac

Dumitru Dumbravă

Isac Ungureanu

Nicolae sin Isac

Pătru Lupulescu

Vasile Ungureanu zet

Vrusin

Dochin Chiriac, pîrcălab

Radu Guşatu

Ionică Lupulescul

Dumitru sin Drăgan

Ioana văduva a lui Nicu

Maria Istrătoaia

Stanca Ştefănoaia

Maria Călofoaia

Maria Stănătoaia Dobra Oprii Frăsai

Stanca Nicoroaia

Maria Bucuroaia

25 familii

Adunarea familii

6 – Crasna streini

36 – Valea Mare

17 – Tismana streini

3 – Vînăta streini

7 – Dobrița

5 - Telești streini

46 – Stănești

19 – Stăneștii streini

27 – Slobozia, Preajba

5 – Bîrsești streini

8 – Tămășești streini

11 – Călești streini

9 – Rovinari streini

6 – Vărsăturile

25 – Bengești

230 : adică 230 găsindu-se în ființă bez slobozia Novaci care s-au fost întocmit mai nainte pă lude 15, iar acum sau mai sporit lude $1\frac{1}{2}$, făcîndu-să lude $16\frac{1}{2}$ cu streinii o tam și s-au trecut în ecstract în rîndul satelor.

S-au așezat în lude – care în osebit perilipsis să arată cu deslușire. 819 ghenar 13. Ds. 2207a p. I/1819 f. 200-204 v.

Perilipsis al socotelii banilor ce s-au împlinit de la streinii acestui județ dajdia lor pă luna ghenar după întocmirea așezămîntului ce li s-au făcut și în ce chip să dau în socotelile domneștii Visterii.

Taleri	Bani	Observații
494	105	Fac pă lună lude 28 bani jumătate ai dăjdii lor după întocmirea pă luna ghenar
266	-	Dați venit în socoteala haraciului pă lude 28 de lude po taleri nooă bani șazeci
147	-	I fac în socoteala lefilor pă lude 28, de lude po taleri cinci, bani treizeci
81	105	I fac venit din analoghia examinumul ...
494	105	Adică patru sute nooă zeci și patru taleri și o sută cinci bani
(n)	(n)	(n)

Arh. Stat. Buc. Ad. tive Vechi, dos. 2207 partea I, fila 357

Sud Gorj

Perilipsis al întocmirii așezămîntului streinilor acestui județ, cum arată, 819 ghenar 13

Familiiile de s-au găsit	Așezarea lor	Suma banilor ce s-au analoghisit pe dimnie		Plășile
		Denumire		
		Taleri	bani	
6	Pol	17	81	Crasna streini
		Novaci		
36	6	212	12	Valea Mare

		Vîlcanu		
17	1 pol	53	3	Tismana streini
			-	
3	1	35	42	Vînăta streini
			-	
7	Pol	17	81	Dobrița
		Tismana de Sus		
5	Pol	17	81	Telești streini
			-	
46	7	247	54	Stănești
		Jiul de Sus		
19	1	35	42	Stăneștii streini
			-	
27	4	141	48	Slobozia Preajba
			-	
5	Pol	17	81	Bîrsești streini
			-	
8	Pol	17	81	Tămășești streini
			-	
11	Pol	17	81	Călești streini
			-	
9	Pol	17	81	Rovinarii streini
		Jiul de Jos		
6	Pol	17	81	Vărsăturile
			-	
25	3	106	-	Bengeștii
		Hamaradia Sus		
230	27 pol	972	9	-
			-	

(n) ————— (n) ————— (n) —————

Adică două sute treizeci familii pă douăzeci și șapte și jumătate lude socotindu-să într-un an cîte taleri dooă sute doisprezece cu două examinii ale... fac la o dimnie taleri noăsute șapte zeci și doi și bani nooă, din care acum, pă următorul ghenar, s-au îndatorat a răspunde streinii banii pă jumătate, iar de la viitorul februarie pă fieșcare dimnie suma ce să ca așeza.

Arh. Stat. Buc. Ad-tive Vechi, dos. 2207 partea I, fila 55.

Anexa 2

Cu multă plecăciune închinîndu-ne,
sărutăm cinstita mîină a Dumneavoastră

Cu plecăciune înștiințăm cinstitei Visterii că streinii acestui județ, la întocmirea așezămîntului ce li s-au făcut după obșteasca hotărâre cu așezarea în lude prin mijloace sîrguitoare ce am urmat și perigorii îmbîlnzitoare ce le-am făcut au primit și s-au supus cu toată bucuria hotărîrii stăpînirii.

Însă fieștecare slobozie au strigat cu o glăsuire ca să nu fie dat supt zaptul zapciilor plășilor căci negreșit de către numiții li se va pricinui supărări, zmăcinări și cheltuieli, i-am încredințat și la acestea că vor fi izboviți și le vom avea îngrijirea spre liniștita lor petrecere fără vreo băntuire de către cinevași.

Acum dar alt mijloc mai folositor și domneștii visterii și lor nu am putut găsi fără numai am socotit să să orînduiască osăbit obraz asuprăle carele să le primească banii aici în oraș și nimeni să nu calce prin sloboziile fără numai slujitorii lor cei orînduiți împlinatori banilor. Cu care acest mijloc să scape de sarcina conacelor și fireștile cheltuieli ce urmează să li să facă, îndatorîndu-să numitul să privească cu îngrijire asupră-le a nu încerca pentru nimic cea mai mică supărare și la vreme să-i întîmpine cu banii la răspunderea dăjdiilor și de la dînșii să se facă

îmlinirea prima lor îndeletnicire.

Osebit îngrijire să aibă spre folosul domneștei Visterii prin cercetări cu scumpătate ca căți strinii vor mai cădea de acum înainte îndată să-i facă cunoscuți, Isprăvnicatului și după a lor putere și împrilejire să se chibzuiască sporul cel cuviincios cu dînșii Domneștei Visterii. Pentru care după a lor chiar alegere și găsindu-se dumnealui Petrache Frumușanu sau însărcinat de Isprăvnicat să le poarte orînduiala ce s-au zis mai sus. Ci ca să li să păzască fără de strămutare această bunătate în două chipuri, ne rugăm cinstitei Visterii să să facă cunoscut măriei sale lui vodă ca să să dea luminată poruncă asupra orînduitului cu asemănarea ce facem cunoscut cinstitei Visterii spre a-și cunoaște și el oareșcare umbrire și atunci negreșit să vor depărta de toate cugetele cele sălbătice.

Pentru care nu lipsim a înștiința cinstitei Visterii . Și mult plecați suntem.
1819 ghenar 30

Ai dumitale plecați slugi

Arh. Stat. Buc. Administrative vecghi

Dos. 2207 partea I/1819, f. 117

Visteria Valahii

Dumnealui slugerului Dumitrache Bobescu,

sameșul

Streinilor din Valahai Mică

S-au primit raportul dumitale de la 9 ale următorii cu no.160 împreună și cu banii ce ai trimis din tetraminia următoare și din banii ajutorinței lemnelor, de a cărora primire ți să trimitte sineturile casierilor – să te silești dar ca să mai profitezești o sumă plăcută de bani la Vistierie. Și la soroc să să trimiță și socotelile.

Să adastă răspuns fără dă zăbavă la cîte s-au scris de la 1o ale următoarei cu No. 6212 și no. 6214.

830, octombrie 13

(n)_____

Masa 1

No.6236

(rezoluție)

La raportul cu nr. 160 oct. 9 condica no.1

Fiind răspuns de la Vistierie, nu s-au mai

Făcut alt răspuns, iar la poruncile cu no.

6212 și 6214 să arată la Vela cu pricina

sărdar Titu Bengescu

Arh. Stat. Buc. Ad-tive Vechi dos, 4840/1830 f.7

Anexa 3G

Visteria Valahii

Dumnealui slugerului Dumitrache Bobescu

Sameșul streinilor din Valahia Mică

Pentru a să păzi cu mai multă orînduială întocmirea socotelilor acelui Isprăvnicat cu Visteria, iar mai vărtos ținerea condicii controlariceștei Despărțiri de venituri și cheltuieli s-au hotărît ca sameșii isprăvnicatelor streinilor, la sfîrșitul fiecăria tetraminii să vie însă la vistierie, aducînd împreună atît socotelile visteriei așternute cu toată orînduiala ca să le încheie, precum și condica șnuruită spre o înfățișa la contolariceasca despărțire să să vază de sunt trecute veniturile și cheltuielile după instrucțiile și povățuirile acei Despărțiri.

Drept aceia fiindcă la acel isprăvnicat este tetraminie iar nu dimnie, scrie dumitale Visteria ca la 30 ale următorului dechemvrie

negreșit să te afli venit aici cu condica șnuruită și cu socotelile Isprăvnicatului, păzind aceasta nestrămutat ca o hotărîre legiuitivă a veni la sfîrșitul fiecăreia tetraminii și la sorocu ce ți să arată, iar sumele banilor să să treacă, în condică întocmai după instrucțiunile controlariceștii Despărțiri, viind aici pregătit ca să nu găsească vreo pricină de încurcătură la vreun condei. Iar progonul poștii la venire și întoarcere va fi pã seama Visteriei.

Către aciasta ți să face cunoscut că socotelile tetraminii următoare după poruncile ce ți s-au trimis să să profthezească negreșit la 1-iu viitorului dechemvrie fiind cerute pentru așternerea socotelilor Visteriei și așternîndu-să să să trimiță înainte fără a socoti că trebuie să le aduci cu vinirea dumitale la arătatul soroc. Ci a celorlalte viitoare tetraminii socoteli ai să le aduci însuși împreună cu condica.

Această hotărîre să o faci cunoscută și dumnealui ispravnicului ca din vreme să să răfuiască socotelile la sorocul arătat. Și de primirea acestii porunci și următoare să trimiți Visteriei răspuns.

1830 noemvrie 24

(n) Răducan Voinescu

No. 7700

Arh. Stat. Buc. Ad.tive Vechi dos. 4840/1830 f. 10

Anexa 3c

Divanul Săvărșitor al Valahiei
Dumnealui Ispravnicului Streinilor din cinci
Județe ot prez Olt

Sosind vremea de a să scoate dajdia stăinilor ce urmează patru luni: sept., oct., noem. și dicheembrie iată să alătorează pe lîngă această carte deschisă după orânduială către toți birnicii străini dintr-acele cinci județe după care să faci dumneata cuviincioasa punere la cale spre a să citi în auzul tuturor ca să să căpuiască fieșcare dă bani și rînduri-rînduri să-i răspună sărafia acelu Isprăvnicat prin zapcii plășilor cu răposatul lor precum și dumneata să-i răspunzi la Viștierie în curgerea vremii ce să sorocește această dajdie și la sfîrșitul tetraminii alcătuid un catastih dă numele și banii lor, să-l trimiță la vistierie împreună cu perilipsis dă socoteală și cu sineturile de răspunderea banilor spre a țî să da încheiere de socoteală după rînduială.

Să fi cu toată privegherea asupra prisoaselor ce să vor găsi dintr-acei adevărați strini ca să nu să sfiterisească de către zapcii plașilor după răul nărav, ci aceia să să treacă în sumele Vistierii, precum și pentru ceilalți străini să întrebuintezi dumneata toate mijloacele vrednicii a-i aduce la urma lor, silindu-te și sînguindu-te cu tot dinadinsul într-u sporirea venitului haznalii. Pă lîngă aceasta să priveghezi cu toată luarea aminte dă a nu cerca birnicii străini niscai strămtorări de către zapcii plășilor peste drepte răspunderile lor, nici a să asupri cei mai sărmani de către frunțașii sloboziilor la cislele ce vor face între dînșii, că pentru toate acestea însăși dumneata vei rămînea la răspundere.

De prevenirea acesteia și punerea în lucrare să trimiți divanului răspuns.

Leat 830 avgust 25

(sem. rusească)

n Mihai Cornescu

B. Știrbei

N _____

Despărțirea I-a

masa 4-lea

No. 4968

Arh. Stat. Buc. Ad-tive vechi, dos. 4840/1939 f.1